

Kissné Mogyorósi Pálma

Kissné Mogyorósi Pálma (1973) a Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi és Művészeti Kara Ének-Zene Tanszékének adjunktusa. A Debreceni Liszt Ferenc Zeneművészeti Konzervatóriumban 1995-ben szolfézs-zeneelmélet és általános iskolai énektanár—karvezető szakon, majd 1997-ben középiskolai énektanár, zeneelmélet-tanár és karvezető szakon, végül 1998-ban egyházzene szakon szerzett diplomát. Egyházzenei egyetemi szintű diplomáját 2000-ben kapta meg a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen. A Zeneakadémia Doktoriskolájába 2001-ben nyert felvételt egyházzene szakra.

1997-től a hajdúsoboszlói Zichy Géza Zeneiskolában, majd 1999-től 2002-ig a gödöllői Frederic Chopin Zeneiskolában, a 2007–2008-as tanévben a Dabasi Sugár Rezső Alapfokú Művészetoktatási Intézményben tanított szolfézs-zeneelmélettanárként, kórusvezetőként. 1996-tól kezdve egyaránt vezetett egyházi és világi kórusokat, valamint kántori szolgálatot is teljesített. A Magyar Református Egyház Zsinati Irodája Hivatalának Egyházzenei csoportjában Bódis Tamás országos egyházzenei munkatársaként a magyar református egyházzene szolgálatát, munkáját segítő szakmai kiadványok előkészítését, konferenciák, programok szervezését és előadások megtartását végezte 2006–2008 között. 2010 óta vezeti a Nyírségi Egyházmegye Kántortovábbképző tanfolyamát.

DLA-szigorlatát 2005. június 21-n tette le *Kertész Iván, Hafenschner Károly és Jeney Zoltán* előtt. Főtárgy: kora barokk opera, melléktárgyak: protestáns liturgia, XX. századi gyászenék.

Diplomaliturgiája és az ahhoz kapcsolódó koncert 2007. március 22-én a Budapest Kálvin téri református templomban volt. Az I. részben a XVI–XVII. századi protestáns graduálok és liturgikus énekeskönyvek anyagából, valamint Cl. Goudimel, M. Praetorius, J. Walther és M. Franck vokális műveiből összeállított nagyheti vesperás, a II. részben J. H. Schein, H. Scheidemann, B. Resinarius és H. Schütz kórusművei hangoztak el a Károli Gáspár Református Egyetem Soli Deo Gloria Énekkara (karigazgató Bódis Tamás és Hargita Péter) előadásában, a Cantores Ecclesiae Rézfúvós Együttes (Alföldy-Boruss Márk — harsona, Hegyi Gábor — basszusharsona, Kovács Zalán László — tuba), Czabán Angelika — szoprán, Denke Virág — szoprán, Hargita Péter — bariton, és Kiss Zoltán orgonaművész közreműködésével. Igét hirdetett Nt. Hantos Péter, az Ócsai Református Egyházközség lelkésze.

I. rész VESPERÁS

Orgona praelúdium: J. S. Bach: G-dúr praeludium BWV 902 (Kiss Zoltán orgonaművész)

Invokáció Huszár Gál 1574-es énekeskönyvéből: *Úr Isten, nyisd meg a mi ajkainkat*

Antifóna a Ráday graduálból: *Az mi bűneink Uram Isten, naponként előttünk forognak mi nekiünk*, 6. genfi zsoltár

Antifóna a Kálmáncsai graduálból: *A te híveidnek szerelme, Úr Isten megemészte engemet*, 69. zsoltár

Antifóna az Eperjesi graduálból: *Megfeszítvén Atya Istennek szent Fiát*, 22. zsoltár (4,9,12. versszak Claude Goudimel négyszólamú feldolgozásában)

Textus: Ézsaiás 53,3–5; igemagyarázat

Responzórium az Öreg graduálból: *Jézus Krisztus élő Istennek szent Fia* Versus: *Ki ez napon az mi bűneinkért szenvedél*

Himnusz: a Református Énekeskönyv (1948) 336. dicsérete (gyülekezet 1,3, 8,12,14. vsz., kórus 2,4,9,13,15. vsz. Michael Praetorius négyszólamú feldolgozásában)

Versiculus az Öreg graduálból: *Nem vala díszes formája és színe néki* (Ézs 53,2–3)

Magnificat — Antifóna az Öreg graduálból: *Valaki engemet valland emberek előtt*, J. Walther: Magnificat primi toni

Imádság, Mi Atyánk

Motetta — Melchior Franck: *Fürwahr, er trug unsre Krankheit*

Benedicamus a Bélyei graduálból: *Bűntül üres, kegyes kezes, és hű főpap áldott Krisztus*

Orgona postludium — Johann Sebastian Bach: *Meine Seele erhebt den Herren* (fuga sopra il Magnificat) BWV 733

II. rész KONCERT

Johann Hermann Schein (1586–1630): *Hosianna dem Sohne David*

Heinrich Scheidemann (1596 k.–1663): *Gott sei gelobet und gebenedeiet* — korál-előjáték

Johann Hermann Schein: *Gott sei gelobet und gebenedeiet*

Johann Hermann Schein: *O Lamm Gottes unschuldig*

Balthasar Resinarius (1486 k.–1544): *Circumdedeunt me*

Heinrich Schütz (1585–1672): *Ehre sei dir, Christe* (zárókórus a Máté passióból)

Disszertációját, melynek témavezetője Ferenczi Ilona volt, 2007. március 23-án védte meg a Zeneakadémia Tanácstermében. Opponensei Dalos Anna és Fekete Csaba voltak.

A nagyhét tételei a XVI–XVII. századi protestáns graduálokban és liturgikus énekeskönyvekben

A szerző gregorián zenéről szerzett ismereteinek és a liturgikus zenében nyert tapasztalatainak birtokában egyre inkább szükségét látta egy olyan gyakorlatias kiadvány összeállításának, amely a református egyház nagyheti alkalmait s azok liturgikus énekanyagát hivatott gazdagítani a protestáns örökség énekdarabjaival. Ehhez jelentett elengedhetetlenül szükséges előmunkálatot a protestáns graduálok megismerése és tanulmányozása (mikrofilmen, másolatban vagy hasonmás kiadásban, olykor eredeti kéziratban), nagyheti anyaguk gyűjtése, támlapokon való összegzése, s végül az összegyűjtött anyag rendszerezése. A dolgozat lényegében e munka eredményeit foglalja össze. A dalamok vizsgálata során megerősítést nyert Ferenczi Ilona azon megállapítása, hogy egy-egy tétel esetében a graduálokban található dallamok eltéréseinek egy részét helytelen lejegyzésként és nem variánsként kell értelmezni.¹ Ez a tény világossá tette, hogy a dallamok igazításához, korrigálásához egy kiadványhoz nélkülözhetetlen egy hiteles minta felkutatása. Ferenczi Ilona témavezető irányításával így kezdett hozzá a középkori magyarországi hagyomány —elsősorban esztergomi és ferences források— nagyheti dallamainak a graduáldallamokkal való összehasonlításához. Az eredményekről a dolgozat központi, III. fejezete ad számot. Szükséges volt továbbá a tételeknek a liturgiával, valamint a liturgiáknak az egyházi évvel való összefüggéseit is vizsgálat alá venni. E témával a dolgozat II. fejezete foglalkozik. A dolgozathoz tartozó külön kötetben (Függelékben) kapott helyet a dallam- és szövegtár, ennek segítségével követheti az olvasó a tételenkénti összehasonlító elemzést.

A dolgozat elsődleges célja a graduálok nagyheti tételeinek körét alkotó gregorián műfajok (antifóna, himnusz, responzórium, verzikulus, benedicamus, kyrie puerorum, lamentáció és oráció, valamint passió) átvételének és továbbélésének bemutatása volt. Ezért nem képezi részét a dolgozatnak a protestáns egyházak énekanyagában bár fontos helyet betöltő kanciók, továbbá a graduálokban közölt prózai tételek (zsoltárok, imádságok) tárgyalása.

¹ FERENCZI Ilona: „Zenei helyesírás és «variálás» a XVI–XVII. századi graduálokban”, in *Zenetudományi dolgozatok*. Budapest 1988. 61–71.

Tartalomjegyzék

I. BEVEZETÉS	
1. A munka célja	1
2. A XVI–XVII. század liturgikus énekeskönyv-típusai	3
3. A nagyheti tételeket tartalmazó liturgikus énekeskönyvek és graduálok	4
II. A LITURGIÁT ÉRINTŐ VÁLTOZÁSOK EURÓPÁBAN ÉS HAZÁNKBAN A XV–XVII. SZÁZADBAN	
1. A német és svájci reformáció irányai	8
2. A magyarországi reformáció irányai	9
3. A reformáció hatása az egyházi év ünnepeire Magyarországon	10
4. A nagyhét liturgiáját, tételeit érintő változások	
4.1. A nagyhét liturgikus gyakorlata Magyarországon a középkorban és a reformáció korában	12
4.2. A nagyheti tételek liturgikus alkalmazása a protestáns gyakorlatban...	14
4.3. A magyar reformátorok állásfoglalása a középkorból örökölt szertartási énekekről	26
III. A PROTESTÁNS GRADUÁLOK NAGYHETI TÉTELEI ÉS AZOK KÖZÉPKORI MINTÁI	
1. Antifona	29
<i>tételenkénti elemzés</i>	
a. Középkori eredetű tételek	34
b. Középkori előzményt nélkülöző tételek	61
c. Egyedi tételek	63
2. Himnusz	66
<i>tételenkénti elemzés</i>	
a. Középkori eredetű tételek	70
b. Egyedi tételek	85
3. Responsorium breve	88
4. Versiculus	91
5. Benedicamus	94
6. Kyrie puerorum	97
7. Lamentatio és Oratio Jeremiae	101
8. Passió	107
IV. ÖSSZEGRZÉS	115

Irodalomjegyzék, forrásjegyzék

Függelék: Dallam- és szövegtár